

JORNADES SOBRE ELS 30 ANYS DE LA LLEI D'ESPAYS NATURALS (12/1985): BALANÇ I REPTES

Girona, 5 de juny de 2015

PUNTS DE DEBAT

Aspectes generals

- Es remarca la significació de les jornades anteriors realitzades a la Universitat de Girona: la dels 5 i 10 anys del PEIN, la de 2005 sobre la futura llei de biodiversitat i patrimoni natural, que no ha prosperat fins ara, però esdevé font d'inspiració de la llei estatal 42/2007.
- Necessitat de tornar a avaluar l'efectivitat dels espais naturals protegits (Protegits, de fet o de dret?, 2008) i de fer un seguiment regular de les polítiques de conservació de la natura; segons dades de 2002-2003, quasi el 50 % dels espais naturals de protecció especial de Catalunya havien empitjorat l'estat de conservació en relació amb els aspectes clau de la gea, flora, fauna o paisatge que n'havien motivat la declaració, els resultats positius només apareixien homogenis quant a l'activitat socioeconòmica induïda.
- Necessitat generalitzada d'apropar la societat a la natura: el problema de fons és més sociològic que polític i legal.

Punts forts de la Llei 12/1985

- El 1985 era un marc legal innovador, que crea el PEIN i estableix el primer sistema d'espais naturals protegits del país, amb caràcter de pla sectorial territorial (incideix en el planejament territorial de Catalunya).
- Consolida el marc legal bàsic per a la protecció de la natura i avança en la protecció forestal, faunística, etc.
- Fou el punt de partida d'un recorregut que ha aconseguit avenços remarcables pel que fa a la protecció d'espais naturals, ha permès assolir fites molt importants.
- L'article 29, sobre l'emissió d'informes preceptius dins i fora dels espais naturals de protecció especial, ha estat clau, tot i que el més efectiu és el diàleg previ entre els gestors, les administracions competents, els promotors, i els redactors, així com el treball sobre el terreny.

Punts febles de la Llei 12/1985

- No estableix un model de gestió (s'hauria d'haver fet per via reglamentària).
- Protecció insuficient de la flora, la fauna i la gea i dels hàbitats més biodiversos (vs 'sobrepotecció' d'alguns aspectes de les zones humides).
- Menysteniment de la diversitat agrària i del patrimoni cultural associat a la natura; també del coneixement tradicional vinculat a hàbitats i espècies.
- No preveu ni el seguiment ni l'avaluació de l'efectivitat dels espais naturals protegits.
- Un règim sancionador és inoperant (per traves derivades del procediment administratiu).
- No té capacitat expropiadora, ni tan sols davant d'amenaques o impactes greus (des de 1992 no s'ha iniciat cap procediment d'expropiació).
- No estableix eines administratives per establir acords de gestió amb la propietat.
- Mala praxi quant a les reserves naturals (integrals i parcials) de propietat privada, que no s'han adquirit ni expropiat, ni han establert acords amb els propietaris.
- Permetia la 'predació interna' urbanística en els espais enclavats dins d'espais naturals de protecció especial (que s'ha anat blindant).
- No garanteix la protecció dels espais de connectivitat ecològica i paisatgística.
- Els instruments d'ordenació previstos (plans especial del medi natural i del paisatge) no són prou efectius i encara manquen per a molts d'espais naturals de protecció especial.

- Manca de fonts de finançament associades: en el primer quadrienni d'entrada en vigor del PEIN es van retallar el 90 % dels ajuts i les inversions previstes, i mai més s'han dotat adequadament.
- No integra algunes figures de legislacions sectorials anteriors, com són les reserves nacionals de caça, que han tingut un paper positiu indiscutible.

A banda d'aquesta llei, cal esmentar que, amb posterioritat, s'han aprovat normes legals posteriors que no es van basar en les figures de protecció que estableix (Llei de protecció dels animals), creant duplicitats innecessàries i confusió, i l'Estat va ratificar, l'any 1993, el Conveni de la biodiversitat, del qual es desprenen una sèrie d'obligacions legals i polítiques que recauen en les comunitats autònomes, en el cas de Catalunya, en la Generalitat.

El context actual: amenaces

- Clar retrocés de les polítiques de conservació i ús sostenible de la biodiversitat (de les quals els parcs naturals en són els principals aparadors) des del 2008, accentuat els darrers dos anys.
- Feblesa de la conservació de la natura en general, fins i tot en relació amb d'altres polítiques ambientals.
- El marc legal de les polítiques de conservació de la natura està avui fragmentat i desfasat.
- Progressiva dissociació entre protecció legal (reforçable) i la protecció efectiva (empitjorada per l'afebliment dels òrgans gestors).
- Manca de sancions davant les infraccions que afecten negativament el patrimoni natural.
- Manca de gestió dels espais inclosos a la xarxa Natura 2000 i en el PEIN en general, davant un enduriment de la gestió forestal (regressió de boscos singulars, pressió d'activitats econòmiques extractives en espais naturals protegits).
- Amenaces creixents, amb els casos significatius de Riumar, el Bulli, canal Segarra-Garrigues, Alfés, etc.
- Desmantellament dels espais naturals de protecció especial adscrits a la Generalitat, i altres espais naturals protegits gestionats per consorcis, (alerta sobre el Pla estratègic de gestió dels ENP 2015-2020); s'està davant una situació d'emergència en relació amb els espais naturals de protecció especial i amb la resta dels EINs, a causa d'algunes polítiques negatives impulsades per la mateixa Direcció General de Medi Natural i Biodiversitat.
- Les retallades desproporcionades de pressupostos i d'equips gestors, guardes, brigades de manteniment, impedeix fer front a amenaces importants i garantir la conservació del patrimoni natural dels espais naturals protegits, que continuen sotmesos a moltes pressions, i segueixen rebent un nombre molt alt de visitants i turistes.
- Els programes de seguiment del patrimoni natural (que eren insuficients en molts aspectes) s'han aturat o afeblit.
- Les entitats naturalistes i de conservació de primer nivell estan molt afeblides.
- Davallada significativa dels informes i consultes demanats al Consell de Protecció de la Natura, que comença a informar per iniciativa pròpia, i fa immediatament públics els informes que elabora (però es tenen molt poc en compte).

Reptes immediats

En relació amb el marc legal

- La prioritat absoluta és salvaguardar i consolidar els avenços dels 30 darrers anys.
- El marc legal d'espais naturals protegits de Catalunya és obsolet i cal millorar-lo amb urgència.
- S'exposen dues opinions: la d'aquells que urgeixen aprovar la llei de patrimoni natural i biodiversitat elaborada (se n'han fet successius esborranys durant els 10 darrers anys) i la d'aquells que postulen revisar i actualitzar la llei d'espais naturals existents, completant els aspectes deficitaris i completant la llei estatal vigent en la matèria (42/2007), tenint en compte els canvis a escala internacional.
- El marc legal estatal relatiu als espais naturals protegits ha tingut molt poca aplicació a Catalunya.

- Cal millorar l'aplicació de la via específica, perquè ha estat poc efectiva (en comparació amb la urbanística).

En relació amb l'acció de govern i els responsables de gestió

- Recuperar l'esforç inversor per als espais del PEIN i Natura2000, i garantir-ne la conservació.
- Reconèixer la importància de disposar de la informació necessària i actualitzada sobre patrimoni natural.
- Agilitzar i simplificar els procediments burocràtics vinculada a la conservació de la natura, en general i al model de gestió dels espais del PEIN.
- Articular figures de conservació de la natura d'iniciativa privada i afavorir el mecenatge privat i les possibilitats que pot oferir la custòdia del territori .
- Assumir la responsabilitat exemplar que haurien de donar les propietats públiques dels espais naturals protegits.
- Revitalitzar el governament i aprofitar les possibilitats que ofereixen les propietats comunals per a la conservació.
- Promoure la preeminència o l'adequada incardinació (segons els casos) de les polítiques ambientals i de conservació de la natura amb altres polítiques sectorials (especialment les urbanístiques).
- Repensar les funcions i composició de l'actual Consell de Protecció de la Natura per fer-lo efectiu, més que no pas crear noves entitats com l'Observatori de la Biodiversitat anunciat fa poc.
- Promoure una nova avaluació externa de l'efectivitat de sistema d'espais naturals protegits de Catalunya.
- Incloure les auditories de resultats de conservació en les memòries d'activitats anuals que elaboren els espais naturals protegits amb gestió activa.
- Fer públics els resultats socioeconòmics positius induïts per la gestió dels espais naturals protegits.

En relació amb les entitats de conservació

- Normalitzar i facilitar la participació de les entitats conservacionistes, especialment en els òrgans dels espais naturals protegits.
- Reforçar l'educació ambiental, i vincular-la als aspectes ètics i socials, per incrementar el contacte amb la natura i desenvolupar-la també en les etapes de formació acadèmica i d'estudis superiors.

En relació amb la recerca

- Recuperar els programes de seguiment dels elements del patrimoni natural perduts (especialment sobre espècies i processos ecològics), completar els que mancaven en els espais naturals protegits, i fomentar el coneixement en general (conèixer millor per gestionar millor), fins i tot més enllà, en el territori no-protegit.
- Normalitzar la representació científica en els òrgans rectors i consultius dels espais naturals protegits, i equiparar la rellevància de l'opinió científica amb la social i econòmica.
- Crear un sistema bàsic d'indicadors comuns per a tots els espais naturals protegits, que pugui ser agregat en un sol indicador, fàcil de comunicar i socialment comprensible.
- En el món acadèmic, promoure cursos o assignatures relacionades amb l'avaluació de les polítiques ambientals i la gestió i conservació dels espais naturals protegits, així com assignatures i cursos de caire naturalista (la despreocupació per la natura afecta tant als estudiants com al professorat).
- Fomentar la recerca vinculada a les necessitats de la societat, com a servei públic (modificar els incentius perversos que promouen recerques orientades a publicar i guanyar punts), desenvolupar recerca sobre el patrimoni natural i fer-ne públics tots els resultats d'interès per a la societat.